

Miquel Porter Moix, «el cinematografero»

GLÒRIA MATAMALA / AERIU

El premi Gaudí d'Honor es diu Premi Gaudí Miquel Porter; el rebedor de l'ESCAC (Escola Superior de Cinema i Audiovisuals de Catalunya) es diu Miquel Porter Moix i l'homenatge a Porter i Moix, als deu anys de la seva mort es va fer a la Fílmoteca de Catalunya. Tot i ser un home polifacètic, que havia fet teatre, música -era un dels Setze Jutges-, política (a les llistes d'ERC); tot i haver dirigit durant anys la Universitat Catalana d'Estiu, el nom de Porter i Moix es totèmic entre la gent del cinema. A l'acte d'homenatge es va fer evident per què.

En Julio Lamaña, actual secretari General Federació Internacional de cine-clubs i expresident Federació Catalana de Cineclubs explica que Porter es definia a si mateix "com a cinematografero, un concepte" que a Lamaña li agrada especialment "perquè recorda més la gent que anava de poble en poble, com titellaires, amb les pel·lícules sota el braç", cosa que en Porter feia de cine-club en cineclub. "No era estrany -explica Lamaña- veure'l un dia a una sala de senyores refinades de la Bonanova i després en un casal popular o un mitin sindical".

Un dels assistents a l'acte li donava la raó a Lamaña tot recordant, preci-

Un acte d'homenatge a Miquel Porter Moix a la Fílmoteca de Catalunya, en el desè aniversari de la seva mort, recorda les múltiples iniciatives que el polifacètic Porter va endegar: les primeres classes d'història del cinema a la Universitat, cineclubs i l'ESCAC, entre més activitats.

sament, que l'havia vist sortir "de fer història del cinema a la Universitat i anar a passar pel·lícules a barraques, literalment barraques, de barris molt humils de Barcelona".

Lamaña explicava també l'actitud de Porter Moix en les xarrades dels cineclubs: "Vaig veure el Miquel en

acció quan jo portava el cineclub de l'Autònoma. En aquell moment em va impressionar molt, perquè era com una interpretació jazzística: podia estar parlant d'una pel·lícula, saltar al món de la música i després al de l'art o la política. Tot semblava molt espontani però després vaig comprendre que no ho era. En un text publicat a *Serra d'Or* en Porter va escriure el 1961 com s'ho feia per organitzar els debats de les pel·lícules que presentava i explicava una metodologia molt potent i molt nova per l'època per plantejar el debat segons el tipus de públic que hi anava."

Catedràtic de cinema. A Isona Passola, presidenta de l'Acadèmia del Cinema Català i productora de *Massa d'Or*, li sembla "paradoxal" que ell es definís com a *cinematografero* "perquè precisament ell va ser el primer que va fer la càtedra de cine. Quan a l'Acadèmia vam decidir posar-li el nom de Miquel Porter al Premi Gaudí d'Honor és perquè, a Catalunya, ell va elevar el cinema a la categoria de cultura".

Isona Passola coneixia Miquel Porter des de la infantesa. El seu pare, Ermengol Passola, era un dels fundadors i propietari de la discogràfica Edigsa -que edità bona part de la Nova Cançó i també els discos d'en Miquel Porter. "De petita -recorda Isona Passola- el meu germà i jo cantàvem sovint les seves cançons, que eren molt alegres i fàcils d'aprendre." I el recorda personalment, perquè l'havia vist a casa seva, que era a prop de la Llibreria Porter -fundada i regentada per la família Porter.

Passola opina que Porter i Moix, a diferència de la resta de la "generació de la cultura resistent", va defensar que el cinema era cultura: "Porter Moix va ser dels que van agafar la torxa de la recuperació a través de la cultura. És un gran exponent del que va ser la resistència cultural al franquisme. I ho va fer diferent de tots. El cinema estava molt mal considerat. La cultura catalana comprenia la literatura, que era molt important; la pintura, que era im-

GLÒRIA MATAMALA / ARXIU

Miquel Porter Moix va introduir el cinema a la universitat catalana.

portantíssima i internacional -la gran conquesta-; i teníem el teatre. Però en el cinema no hi pensava ningú.”

La feina constant i tènax de Porter Moix, segons Passola, salvaria el setè art del calaix de l'oblit on l'havia tancat la cultura catalana durant la dictadura: “El cinema tenia fama de frívol. A més estava en mans dels productors espanyols i hi havia molt poques possibilitats de fer coses en català. El grup d'activistes resistents, que eren els que estaven connectats amb Europa i podien haver impulsat projectes cinematoogràfics, no el tenien en consideració [al cinema].”

Miquel Porter va aconseguir portar el cinema a la universitat i això va girar la truita. “En entrar a la universitat ja no era un entreteniment, no era una cosa a part de la cultura resistent. En aquest sentit va ser pioner i va tenir un mèrit tremendo.”

La República de la Llibertat. La professora d'Història del Cinema de la UB Palmira González va ser alumna de Miquel Porter abans que membre del seu Departament. Ella explica que Porter va haver d'insistir molt per poder fer una tesi doctoral sobre el cinema. “Quan va acabar els estudis universitaris [1955], ell ja va decidir que volia fer la tesi doctoral sobre història del cinema, però no li van deixar perquè no tenia categoria científica. Finalment va presentar la tesi sobre “Adrià Gual i

el cinema primitiu català” cap al 1976. Va trigar molt perquè no hi havia cap catedràtic que li volgués dirigir una tesi sobre cinema. Fins que no es va crear el Departament d'Història de l'art i van entrar -perquè els alumnes i professors ho van exigir i el Pla Maluquer ho permetia- que entressin Miquel Porter, Ricard Salvat, Cirici Pellicer i Oriol Martorell-, que van començar a fer les classes en català -gràcies al Pla Maluquer- no s'estudiava cinema i va ser ell qui feia història.”

Les classes d'en Porter Moix sempre començaven amb un “Benvinguts a la república de la Llibertat i del bon humor”, recorda l'actual director de l'ESCAC, Josep Maixenchs. A l'homenatge de la Filmoteca s'hi va projectar “La Proclamació de la República Catalana”, una pel·lícula documental muda que el desaparegut professor passava cada any als seus alumnes: “Del 1969 fins el 1980 -explica Palmira González-, Porter presentava *La proclamació de la república Catalana*, com presentava *El cuirassat Potemkin* o d'altres.”

Maixenchs explica que “si avui existeix l'ESCAC, és perquè un dia en Miquel Porter em va cridar i em va dir que calia formar tècnics per al cinema.”

Porter Moix era un dels homes que envoltaven Joaquim Maluquer durant la Generalitat recuperada. Com no podia ser d'altra manera, Porter Moix va rebre l'encàrrec d'establir les prioritats

de la Generalitat pel que fa a cinema. “Ell em va explicar -diu Maixenchs- que s'havia dedicat durant dos anys al que seria l'Institut Català del Cinema -això ho tenia com una dèria- en el que hi hauria una Filmoteca potent, un arxiu potent amb biblioteca i mediateca i una escola de formació de tècnics i de creadors.” Maixenchs havia estat cridat per aquesta última missió. “Jo, en aquell moment, portava una escola de FP a l'Escola Calassanç i ell em va proposar que es convertís en una Formació Professional d'Imatge i So per formar tècnics.” Es tractava d'una escola concertada i això complicava la situació. “Jo li vaig recordar que l'escola no era meua -diu Maixenchs- sinó que pertanyia a una institució clerical i Porter Moix només va respondre “Bé. Jo amb els clergues m'hi porto bastant bé”. Es va trobar amb els escolapis i van arribar a un acord molt fàcilment. Jo me'n feia creus, ell també i, finalment, el superior dels Escolapis em va dir que també se'n feia creus que haguessin dit que sí. Vam tirar endavant una FP suportada en part per la Generalitat.”

A poc a poc es va anar transformant en escola de cinema. “Porter -explica Maixenchs- donava una assignatura de la història del cinema que se centrava única i exclusivament en el cinema soviètic, la qual cosa era estranya per aquella canalla que venien a estudiar per fer de tècnics. No acabava de quallar massa, però ell feia puntualment les classes i va haver nanos que li van agafar afició. Després vam reconvertir aquella FP en un Curs superior de Tècniques cinematogràfiques i, per fi, la gent podia fer curtmetratges. D'allà van sortir molts xicotets que s'hi han dedicat a la publicitat o el cinema.” Posteriorment, i obligats per un canvi sobre la FP, “es va confegir un expedient acadèmic per una nova carrera a través d'un centre adscrit a la UB i que havia de funcionar amb un pla d'estudis en bona part ideat per en Miquel”. Per això, conclou Maixenchs “només entrar a l'actual ESCAC hi ha un espai dedicat a en Porter Moix, perquè Porter Moix és l'entrada a la incorporació d'estudis universitaris i oficis cinematogràfics a Catalunya”.

Àlex Milian